

T.C.
Ulaştırma Bakanlığı
TUENA

Sektör Görüşmeleri

SANAYİ

Çalışma Belgesi

Aralık, 1998

SANAYİ SEKTÖRÜ

GÖRÜŞMELER RAPORU

Tarkan Tan

İÇİNDEKİLER

<i>GİRİŞ</i>	4
<i>GÖRÜŞME SONUÇLARI</i>	6
ŞEMSIYE KURULUŞLAR	6
SANAYİ İLE İLGİLİ GENEL BİRİMLER.....	7
ALT SEKTÖR TEMSİLCİLERİ	9
<i>GÖRÜŞME ÖZETLERİ</i>	12
Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD)	12
Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği (BESD).....	14
Otomotiv Sanayii Derneği (OSD) Bilişim Komitesi	14
T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü	18
T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı	20
T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.....	21
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu	21
Devlet Planlama Teşkilatı Tekstil ve Giyim Sektörü Sorumlusu.....	22
Devlet Planlama Teşkilatı Otomotiv Sektörü Sorumlusu.....	24
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB).....	25
KoçSistem Bilgi ve İletişim Hizmetleri A.Ş.	29
Sabancı Holding	34
I-BİMSA Uluslararası İş, Bilgi ve Yönetim Sistemleri A.Ş.....	34
Koç Holding Dayanıklı Tüketim Malları Grubu	37
Koç Holding Tüketim Grubu.....	37
Ardem Pişirici ve Isıtıcı Cihazlar Sanayii A.Ş.,	39
<i>SONUÇ</i>	40

GİRİŞ

TUENA Projesi Altyapı Planlaması Alt Paketi çalışmaları çerçevesinde sanayi sektörünün beklentileri, öncelikleri, talepleri, karşılaştıkları engeller ve mevcut planlarının belirlenmesi amacıyla sektörün bazı aktörleri ile, kimilerinde TUENA proje ofisi uzmanlarından Sn. Altan Küçükçınar'ın da hazır bulunduğu yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Sanayi sektörünün büyüklüğü göz önüne alındığında sektörün tamamının bu şekilde ele alınmasının güçlüğü açıktır. Bu durumda çalışma bazı alt sektörlerle, şemsiye kuruluşlarla ve sanayi ile ilgili genel birimlerle sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede görüşme yapılan kuruluş ve kişiler şunlardır:

- Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Sabahnur Erdemli, Genel Müdür
- Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği, Ertan Yurtözü, Genel Koordinatör
- Otomotiv Sanayii Derneği, Prof. Dr. Ercan Tezer, Genel Sekreter
- Otomotiv Sanayii Derneği Bilişim Komitesi:
 - Cüneyt Targotay, BMC
 - Fatih Bahar, Türk Traktör
 - Yaşar Bingölçe, Otoyol
 - Aykut Süzeri, Otoyol
 - Murat Baha Bayır, Chrysler
 - Can Sevinç, Otokar
 - Gökhan Dağhan, Karsan
 - Arif Doğru, Tofaş
 - Atilla Şendil, Tofaş
 - Nejla Bal, AIOS
 - TotyotaSA'dan bir yönetici (ismini beyan etmemiştir)
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
 - Bülent Esinoğlu, Sanayi Genel Müdürü
 - Z. İvgen Özdal, Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkan Yardımcısı
 - Hülya Erkan, Sistem Geliştirme ve İşletim Şube Müdürü
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hayri Özsoy, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanı
- Devlet Planlama Teşkilatı, Şenay Duman, Tekstil ve Giyim Sektörü Sorumlusu
- Devlet Planlama Teşkilatı, Fatih Leblebici, Otomotiv Sektörü Sorumlusu

- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Doç. Dr. Turhan Menteş, Bilgi İşlem ve Bilgi Hizmetleri Dairesi eski Başkan Yardımcısı (1993-1997 arası)
- KoçSistem Bilgi ve İletişim Hizmetleri A.Ş., İ. Bülent Gönç, Genel Müdür
- Sabancı Holding, Yılmaz Akyol, Bilgi Teknolojisi Danışmanı
- I-BİMSA Uluslararası İş, Bilgi ve Yönetim Sistemleri A.Ş., Mustafa Atakay, İşletim ve Teknik Destek Müdürü
- Koç Holding Dayanıklı Tüketim Malları Grubu, Nesil Giray, Genel Müdür Yardımcısı
- Koç Holding Tüketim Grubu, Ömer Özgür Çetinoğlu, Bilişim Teknolojileri Yöneticisi
- Ardem Pişirici ve Isıtıcı Cihazlar Sanayii A.Ş., Ali H. Sümerval, Genel Müdür Yardımcısı

Bu görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler ve gözlemler üç başlık altında belirtilmiştir. Her aktörün görüşlerinin ayrı ayrı belirlenmesi açısından görüşmelerin önemli noktaları da her görüşme için anlatılmıştır. Genel bir özet ise sonuç kısmında yer almaktadır. Görüşmeler aracılığı ile elde edilen ve aşağıda adı geçen belgeler de rapora eklenmiştir:

- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996 – 2000) 1998 Yılı Programı
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Temel Ekonomik Göstergeler, Kasım 1997
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlarının Amaç ve Faaliyetleri, 1997
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ekonomik Göstergeler ve İstatistik Bilgiler, 1996 III - IV
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ekonomik Göstergeler ve İstatistik Bilgiler, 1997 I - II
- Türk Giyim Sanayi 1997 Yılı Değerlendirmesi, Ocak 1998
- Türkiye'deki Otomotiv Sanayii
- Türk Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bilgiler Bülteni I-II
- Otomotiv Sanayii Derneği Haber Bülteni, Şubat 1998
- Otomotiv Sanayii Derneği Aylık İstatistik Bilgiler Bülteni
- Beyaz Dünya Aylık Bülteni, Aralık 1997 - Ocak 1998

GÖRÜŞME SONUÇLARI

ŞEMSIYE KURULUŞLAR

Bu bölümde Türk sanayisinin en önemli sektörleri arasında olan üç sektörün kendi içlerinde oluşturdukları dernekler (Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği, Otomotiv Sanayii Derneği) ile yapılan görüşmeler sonunda elde edilen sonuçlar özetlenmiştir.

Bu üç sektör içinde Enformasyon ve İletişim Teknolojileri (EİT) kullanımı açısından tekstil ve giyim sanayii biraz daha geride gözükmektedir. Tekstil ve giyim sektörünün EİT altyapısından beklediği öncelikli fayda iç bilgi akışının sağlanmasıdır. Veri akışının zayıflığı ve istatistik eksikliği ileriye yönelik strateji belirleme ve plan yapımını engellemektedir. Sektör uyarılamamakta, yeni pazar hedefleri gösterilememektedir. EİT'nin kullanımı sektörde dünyayı daha iyi takip etme, satış noktası veya toptancı ile erişimini güçlendirme, üretim noktaları ile bağlantıları geliştirme vasıtasıyla verimlilik artışına ve daha hızlı tepki verebilme (quick response) yeteneğini iyileştirmesine yol açacaktır. Öte yandan sanal ortamda alışveriş, giyim sektörünün yapısına çok uygun olmadığından bu yönde hızlı bir değişim beklenmemektedir. Bu sonuca tüketicinin ürüne dokunma ve rengi kendi gözüyle görme istemi yol açmaktadır.

Tekstil ve giyim sektörünün karşısında bulunan engeller arasında insana yatırımın düşük olması, dünya çapında fiyatların düşüyor olması, Türkiye'deki kredi maliyetlerinin ve vergilerin yüksekliği ve özellikle işçi sirkülasyonunun yüksekliğinden kaynaklanan verimlilik düşüklüğü bulunmaktadır.

Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği, misyon belirleyici ve yön gösterici bir kuruluş olmaktan çok temsilci bir kuruluş görünümündedir. Sektör temsilcileri ile yapılan görüşmelerde sektörün EİT ile ilgili ve genel durumu konusunda çok daha detaylı bilgi almak mümkün olmuştur.

Türk otomotiv sektöründeki bir çok firmanın yan sanayi ile bağlantısı kurulmuş ya da kurulmaktadır. Bazı bağlantılar on-line iken en küçük yerlerle bile en azından faks bağlantısı vardır. Firmalardan bazıları yurtdışındaki ortaklarıyla uydu aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Bazıları da tam entegrasyona geçmektedir. Sektörün ulusal ve uluslararası tedarikçilerle iletişimi iyi durumdayken bayileriyle bağlantısı ise yeterli oranda değildir. Sipariş üzerine üretimin stoklamaya yönelik üretime göre önem kazanması karşısında bayilerle bilgi akışının önemi gittikçe artmaktadır.

Otomotiv sektörünün EİT uygulamaları ile ilgili karşılaştığı en önemli sorun Türk Telekom'un (TT) tekel olması ve mevcut hat şebekesinin yetersizliğidir. TT'nin sağladığı hizmetler yetersiz ve güvensizdir. Kiralanan hatlar düzgün çalışmamaktadır. Telekomünikasyon hizmetleri üzerindeki tekelin kalkması, ancak özelleştirmenin kanuni bir yapıyla, planlı bir düzenlemeyle ve kontrol edici mekanizmaların varlığı ile yapılması gereklidir. EİT kullanımında karşılaşılan bir diğer sorun da standardizasyon eksikliğidir.

Otomotiv sektörünün EİT'den en büyük beklentisi ulusal ve uluslararası veri, ses ve görüntü iletişiminin güvenli, kesintisiz ve hızlı olmasıdır. Video konferanslar düzenlemek sektör için oldukça önemli olmasına karşın mevcut altyapı buna elverişli değildir. Sektörün geleceğiyle ilgili olarak OSD'nin 5 yıl için yapmış olduğu, kamuya açık olmayan bir master plan mevcuttur.

Otomotiv sektörüyle ilgili daha ayrıntılı bilgiler, çeşitli firmalara ulaştırılan anketlerin cevaplarının gelmesi ile elde edilebilecektir.

SANAYİ İLE İLGİLİ GENEL BİRİMLER

Bu bölümde T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlü, Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkan Yardımcısı, Sistem Geliştirme ve İşletim Şubesi Müdürü, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Planlama ve Koordinasyon Kurulu Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanı, Devlet Planlama Teşkilatı Tekstil ve Giyim Sektörü Sorumlusu, Devlet Planlama Teşkilatı Otomotiv Sektörü Sorumlusu, Türkiye

Odalar ve Borsalar Birliği Bilgi İşlem ve Bilgi Hizmetleri Dairesi eski Başkan Yardımcısı (1993-1997 arası) ile yapılan görüşmeler özetlenmiştir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın sanayi ile ilişkisi genellikle bürokratik işlemleri yerine getirmekle sınırlıdır. EİT kullanımının yaygınlaştırılması ya da mevcut kullanımın takibi gibi çalışmalar yapılmamaktadır. Sektörlerin geleceği noktalarla ilgili olarak genelde serbest rekabet dayalı olan piyasa şartlarının belirleyeci olacağı görüşü hakimdir. Şu anda bakanlığın mümkün olduğunca küçültülerek sadece yönlendirici olmasına çalışılmaktadır. Türkiye'deki tüm şirketler ile ilgili bazı temel bilgiler bakanlıkça elektronik ortamda tutulmaktadır.

EİT kullanımı büyük şirketlerde iyi durumdadır. Bunlar kendi altyapılarını oluşturmakta ve ihtiyacını duydukları bilgilere ulaşmaktadırlar. Ancak küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ'ler) bu konuda oldukça geri kalmış durumdadır. Hangi bilgiye ihtiyacı olduğunu bilmeyen, hatta bilgi gereksinimi olduğunun farkında olmayan şirketler mevcuttur. Bu boşluğun doldurulması için profesyonel danışmanlık mekanizmasının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yetmiş eleman eksikliği ve ekonomik problemler de sanayinin yeterli ölçüde EİT kullanmasını engelleyen önemli faktörlerdir. Sanayinin EİT'de öncelikleri sistemin içindeki bu teknolojileri kullanabilecek insan gücünün eğitilmesi, teknolojiyi tanıyan insanla işbirliğinin gerçekleştirilmesidir. İnsana yatırım yapılmadan yapılan diğer yatırımlar tek başlarına anlamlı değildir. Sanayinin gelişiminin önündeki en büyük engellerden biri de sektörler arası sinerji eksikliğidir. Ayrı laboratuvarlar, ayrı belgelendirme tesisleri ve ayrı Ar-Ge'ler benzer işler yapmaktadır. EİT kullanımı, benzer çalışmaların tekrarlanmasını engellemek yoluyla bu sorunu çözmeye faydalı olabilecektir. Karşılaşılan sorunlardan biri de devlet içindeki bilgi gizliliğidir. Ayrıca genel olarak bir "bilgi dağınıklığı" söz konusudur. Kimin hangi bilgiyi elinde bulundurduğu bile tam olarak bilinmemektedir. Sanayinin pazar potansiyallerinden olan sanal ticaretin mümkün olabilmesi için gerekli olan hukuki bir altyapının eksikliği hissedilmektedir. Elektronik ortamda anlaşmazlıkların nasıl aşılabileceği, nasıl imza atılabileceği gibi sorunlar çözüm beklemektedir. Kişisel bilgilerin (tüzel ya da gerçel) korunması hakkında yasal düzenleme gerekmektedir. Bu tür düzenlemeler oluşturulduktan sonra da uygulanmalarını kontrol eden mekanizmalar oluşturulmalı, gerekli cezai yaptırımlar hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

EİT kullanımının sanayiye sağladığı veya sağlayabileceği faydalar şöyle sıralanabilir: Küreselleşme yapısı içinde uluslararası iş fırsatlarının ve işbirliği olanaklarının değerlendirilmesi, uluslararası pazarlama olanaklarının incelenmesi, kalite yönetim sistemleri ve toplam kalite yönetiminin uygulanabilmesi açısından insanların geliştirilmesi, know-how transferi, ve tersine mühendislik uygulamaları. Özellikle kalite standartlarının devreye girmesi, sanayide kalite belgelendirmesine gidilmesi ve kalite yönetim sistemlerinin yerleşmeye başlaması ile birlikte doğal olarak bilgi sistemlerinin kullanılması ihtiyacı artmaktadır. Mevcut iletişim ağları yetersiz kalmaktadır. Bu yapıların iyileştirilmesi için gerekli çalışmaların yanı sıra mevcut altyapının nasıl değerlendirilebileceği araştırılmalıdır. İletişim altyapısının Türk Telekom tekelinden kurtarılarak özelleştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye, bilgisayar veya teknoloji üretmemekte olmasına rağmen, yazılım sektörü ve yıllardır yan sanayi üretimiyle gelişen elektronik sektöründe bir tecrübe birikimi sağlamış durumdadır. Bu yüzden Türkiye'ye katma değer sağlayan ve iyi kullanılırsa avantajlar getirecek olan bu yapıların güçlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

ALT SEKTÖR TEMSİLCİLERİ

Bu bölümde sanayi sektörünün bazı alt sektörlerinden büyük ölçekli firmaların yöneticileriyle yapılan görüşmeler özetlenmektedir. Bu çerçevede KoçSistem Bilgi ve İletişim Hizmetleri A.Ş. Genel Müdürü, Sabancı Holding Bilgi Teknolojisi Danışmanı, I-BİMSA Uluslararası İş, Bilgi ve Yönetim Sistemleri A.Ş. İşletim ve Teknik Destek Müdürü, Koç Holding Dayanıklı Tüketim Malları Grubu Genel Müdür Yardımcısı, Koç Holding Tüketim Grubu Bilişim Teknolojileri Yöneticisi ve Ardem Pişirici ve Isıtıcı Cihazlar Sanayii A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı ile görüşülmüştür.

Büyük ölçekli firmalar genelde EİT uygulanmalarının gerekliliği konusunda son derece bilinçli durumdadırlar. Firmalar genelde kendi şirketleri içinde iletişimi kurmuş, tedarikçilerin önemli bir kısmıyla kurmuş ya da kurmakta, bayiler ve tüketiciler ile de kurmakta ya da kurmayı planlamakta, ancak yetersiz altyapı engeline

takılmaktadırlar. Şikayetlerin odak noktası Türk Telekom (TT) olmaktadır. İstenilen hatların alınamaması, alınabilenlerin çok geç alınabilmesi (bu sürenin 6 aya kadar çıktığı belirtilmiştir) ve hizmette meydana gelen hız ve kesinti problemleri gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Daha yeterli hatlara duyulan ihtiyaç o kadar büyüktür ki, alınabilen hatların ücretlerinin yüksekliğinden yakınan bazı yöneticiler olduysa da, genelde ‘ne kadar ücret istenirse istensin, bu hizmetin yine de alınacağı’ görüşü hakimdir. Hat yetersizliğinde çözüm olarak uydu bağlantısı yapan firmalar da mevcuttur. TT’nin kamu tekeli olmasının getirdiği bürokratik yapının, hızlı çözümlerin elde edilmesini zor hale getirdiği düşünülmektedir. TT’nin yapısı ve rekabetin gerekliliği gibi sebeplerden dolayı iletişim tekelinin mutlaka kaldırılması yönünde görüş birliği vardır. Ancak bunun da siyasi etkilerden uzak, özel sektör temsilcileri, üniversiteler, iletişim hizmetini veren kuruluşların temsilcileri, kamu kuruluşları ve kullanıcı temsilcilerinin de katılımıyla oluşturulacak bir kurulun koordinasyonu ve sürekli kontrolü altında, mutlaka birden fazla işletici firmanın varlığı ve rekabeti ile yapılması gerekmektedir. Aksi halde meydana gelebilecek bir yapı, kamu tekelinden daha vahim sonuçlar doğuracaktır. Bu kurulun düzenleyici kurallar koyması ve caydırıcı cezai yaptırımların varlığında bu kuralların uygulanışını takip etmesi büyük önem taşımaktadır. Öte yandan “yasakçı” bir kuruluş hüviyetinde olmamalıdır. EİT kullanımında büyük rahatsızlık ve sorun yaratan standardizasyon eksikliğinin de bu veya benzeri bir kurul vasıtasıyla giderilmesi gerekmektedir.

EİT’nin sağlayacağı faydalar göz önüne alındığında, kullanımda genel öncelik sırası, görüşülen kişiye göre farklılıklar göstermek kaydıyla, önce firmaların kendi bünyesindeki şirketlerle iç iletişimini, sonra mal veya hizmet sağlayan tedarikçilerle iletişimini, ve sonra da kamuyla iletişimini sağlamak şeklindedir. Bunun aksi görüş belirtenler de genelde yukarıdaki sıralamada üst sırada olan önceliklerin zaten firmalar tarafından “bir şekilde” halledildiğini (yani şirketin kendi içi ve yan sanayii ile iletişiminin sağlandığını), o yüzden beklentilerinin kamu ile iletişimin sağlanması yönünde olduğunu dile getirmişlerdir. Tele-konferans sistemi hemen hemen her firma tarafından öncelikli istekler arasında sayılmıştır, ancak mevcut fiziksel ve hukuksal altyapı buna olanak sağlamamaktadır. Kamuyla iletişimin varacağı noktanın tüketicinin evden sipariş verebilme noktası olacağı açıkça gözükürken elektronik ticareti düzenleyen yasaların bulunmaması büyük sıkıntı yaratmaktadır. TT’den veri iletişimi için kiralanmış hatların, ses iletişiminde ya da başkalarıyla ticari amaçla

kullanılmaması gibi bazı yasaklamalar da hem sanayiye olumsuz yönde etkilemekte, hem de bu gibi yasaklar, bunları uygulamayan bazı şirketlerin lehine haksız rekabet yaratmaktadır. Evden bağlantının yaygın olabilmesi için web-tv sisteminin kullanılması, bunun için de kablolu TV'ler vasıtasıyla genişlemekte olan kablo altyapısından faydalanılması genel bir öneri olarak göze çarpmaktadır.

Ulusal bilgi bankalarının yokluğu da sanayiye olumsuz yönde etkilemektedir. Önemli istatistikler ya devlet kurumlarından çok uzun zamanlarda ve zahmetli uğraşların sonucunda elde edilmekte, ya da firmalar daha az güvenilir ve daha masraflı olan 'kendilerine gerekli istatistikleri kendileri hesaplama' yoluna gitmektedirler. Ulusal boyuttaki bilgi dağınıklığı ve istatistik eksikliğinin giderilmesi için atılması gereken önemli bir adım da bilgi korumacılığı ve gizliliğinden mümkün olduğunca vazgeçmek olacaktır.

Yazılımlar konusunda da problemler yaşanmaktadır. Hazır paketler uyumlu olmamakta, program yazan kişiler de genelde sadece bilgisayar eğitimi almış olduklarından yetersiz kalabilmektedirler. Bu sektörün desteklenmesi dışa bağımlılığın kontrol altında tutulabilmesi için çok faydalı olacaktır. Şu ana kadar genelde sektörel olarak uygulanmış olan teşvikler yerine Ar-Ge çalışmalarının teşvik edilmesi uzun vadede büyük faydalar sağlama potansiyeline sahiptir.

1980'li yıllardaki sesli iletişim ve veri iletişimi altyapısındaki yeni teknolojiye yapılan yatırımların getirdiği gelişmeler bilgi teknolojilerinin hızlı gelişimine, bazı konularda Avrupa'nın önüne geçilmesine yol açmıştır. Bugün de önerilerin hayata geçirilmesi ayrı kaynaklardan ve plansız olarak değil, geniş katılımı hazırlanacak bir "iletişim master planı" çerçevesinde olmalıdır. Bu plan çerçevesinde teknolojisinin ne olması gerektiği üzerinde anlaşılacak olan fiziksel altyapının, bir an evvel hızlı, güvenilir, kesintisiz ve ucuz iletişimi sağlamak için devreye sokulması gereklidir.

GÖRÜŞME ÖZETLERİ

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD)

Sabahnur Erdemli,

Genel Müdür

TGSD'ye üye olan 400 firma toplam ihracatın yaklaşık yarısını gerçekleştirmektedir. Dernek tekstil ve giyim sektörünü yakından ve düzenli takip etmekte ve mevcut durumu üç ayda bir rapor hazırlayarak ortaya koymakta ve üyelerine duyurmaktadır. Ancak ihracat verileri nispeten daha düzenli olarak izlenebilirken ithalat verilerine ulaşım sorunlu olmaktadır. Bazı ithalat bilgilerine erişim için dış ticaret müsteşarlığıyla kişisel ilişkiler önem kazanmakta iken özellikle gümrüklerden bilgi akışı donanım eksikliği nedeniyle son derece zor ve yetersiz olmaktadır. Özellikle Gümrük Birliği sonucu Avrupa Birliği ile kotaların kalkması sonucunda veri takibi eskiye nazaran daha da zor bir hale gelmiştir (çünkü kota varlığı sırasında kimin nereye ne fiyattan satış yaptığı zorunlu olarak tutulmaktaydı). Bu bilgiler İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) ve diğer ihracatçı birliklerden geçmektedir ve sağlam bir enformasyon altyapısının eksikliği veri akışında yaşanan bu soruna sebep olmaktadır. Öyle ki, dernek dünyadaki tüketici eğilimlerini takip edebilmekteyken Türkiye'deki tüketici eğilimlerini bilememektedir. Veri akışının zayıflığı ve istatistik eksikliği ise ileriye yönelik strateji belirleme ve plan yapımını engellemektedir. Sektör uyarılamamakta, yeni pazar hedefleri gösterilememektedir. Bu sebeple TGSD elektronik ortamda veri akışı sağlayabilmek için çalışmalarda bulunmaktadır. Mevcut bilgi akışı faks ve telefon gibi yollarla olmaktadır. Üyelerinin çoğu TGSD'ye modem aracılığıyla bağlanmış durumdadır ve sanayicilerin enformasyon ve iletişim teknolojilerine (EİT) yaklaşımı -şirketlerin büyüklüklerinden bağımsız olarak- çok olumludur.

EİT'nin kullanımı sektörde dünyayı daha iyi takip etme, satış noktası veya toptancı ile erişimini güçlendirme, üretim noktaları ile bağlantıları geliştirme vasıtasıyla verimlilik artışına ve daha hızlı tepki verebilme (quick response) yeteneğini iyileştirmesine yol açacaktır. Sektörde üretim Anadolu'ya kaymakta olduğundan,

merkez İstanbul ile iletişimin çok iyi olması gerekmektedir. Öte yandan sanal ortamda alışveriş, giyim sektörünün yapısına çok uygun olmadığından bu yönde hızlı bir değişim beklenmemektedir. Bu sonuca tüketicinin ürüne dokunma ve rengi kendi gözüyle görme istemi yol açmaktadır.

Sektörün devletten en önemli beklentisi mevcut vergi oranlarının düşmesidir. Yüksek vergi oranları kayıt dışı ekonominin artmasına sebep olmakta, kayıtsız işçi çalıştırma sorununa yol açmakta, sektörün ayakta durmasını zorlaştırmaktadır.

Sektörün EİT kullanımına olumlu etki yapabilecek bir yasal düzenleme bulunmamaktadır (Sn. Erdemli bunun kişisel görüşü olduğunu söylemiştir). Yasal düzenlemeler yerine teşvik mekanizmaları daha cazip olarak görülmektedir.

EİT altyapısından beklenen öncelikli fayda iç bilgi akışının sağlanmasıdır. Şirketlerin kendi yönetim bilişim sistemlerinin yerleşmesi önemli bir öncelik olarak görülmektedir.

EİT kullanımında karşılaşılan problemler arasında “bilgisayar sektörünün güvenilir olmayışı” (burada bir etik eksikliğinden ve satış sonrası hizmetlerinin zayıflığından bahsedilmekte), kullanımın standart eksikliğinden kaynaklanan karmaşıklığı ve hızlı gelişimden kaynaklanan teknolojiyi takip zorluğu önde gelmektedir.

Sektörün geleceği dış kaynaklar tarafından da parlak görülmektedir. Gelecekte ayakta kalacak ülkeler olarak ABD, Çin, Hindistan, İtalya, Almanya ve Türkiye öngörülmektedir. Mevcut 10.2 Milyar Dolarlık ihracatın dışında bu rakamın iki katına kadar ulaşmış olabileceği düşünülen kayıt dışı ihracat bulunmaktadır. Bu dış pazarın daha da artması beklenmektedir. Bunun karşısında bulunan engeller arasında insana yatırımın düşük olması (yatırımın sadece makinaya yapılıyor olması), dünya çapında fiyatların düşüyor olması, Türkiye’deki kredi maliyetlerinin yüksekliği ve özellikle işçi sirkülasyonunun yüksekliğinden kaynaklanan verimlilik düşüklüğü bulunmaktadır. Sektörün geleceğinde söz sahibi olmak için zamanında teslim (just-in-time delivery) ve hızlı tepki (quick response) çok önemli görülmektedir.

TGSD'nin Türk ve dünya giyim sanayisinin mevcut durumunu değerlendirdiği, Türkiye ve dünya konjonktürünü ele aldığı, sektörle ilgili temel istatistiklere yer verdiği yıllık raporu ekte sunulmuştur. Ayrıca 2010 yılı için bazı senaryolar içeren, üyelerine yönelik bildirin bir kopyası da ektedir.

Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği (BESD)

Ertan Yurtözü,
Genel Koordinatör

BESD bünyesinde üretim yapmakta olan beyaz eşya üreticisi firmalar Arçelik, Ardem, Auer, Türk Demirdöküm, Profilo, Teba ve Merlouni'dir. Bu firmalarının her birinin kendi bilgisayar ağları bulunmaktadır. Dernek genel koordinatörü Sn. Ertan Yurtözü sektörün EİT kullanımı ile ilgili herhangi bir sorunu olmadığını, hatta sektörün önemli bir teknik sorununun da olmadığını düşünmektedir. Dernek üyesi firmaların karşılaştığı genel sorunlar ise haksız rekabet (TSE standartları ve Avrupa normları dışında üretim yapan firmalar yüzünden) ve %23 oranındaki yüksek KDV'dir -ki bu rakam Avrupa'daki en yüksek orandır-. Sektörü etkileyen en önemli faktör Türkiye'nin mali durumu olarak gözükmektedir.

Sektörün toplam olarak ihracat, üretim gibi istatistikleri derneğin yayınladığı "Beyaz Dünya Aylık Bülteni"nde yayınlanmaktadır. Bu bültenin Aralık 1997 - Ocak 1998 nüshası ektedir.

Otomotiv Sanayii Derneği (OSD) Bilişim Komitesi

Prof. Dr. Ercan Tezer,
OSD Genel Sekreteri

OSD Türkiye'deki taşıt üreten bütün firmaları (21 adet) bünyesinde bulunduran bir dernektir. Derneğin komiteleri arasında "Bilişim Komitesi" de yer almaktadır. Adı geçen komite ayda bir kez toplanmaktadır. Dernek ile yapılan görüşme bilişim

komitesinin Mart ayı toplantısı dahilinde yapılmıştır. Bu toplantıya şu yöneticiler katılmıştır:

- Cüneyt Targotay, BMC
- Fatih Bahar, Türk Traktör
- Yaşar Bingölçe, Otoyol
- Aykut Süzeri, Otoyol
- Murat Baha Bayır, Chrysler
- Can Sevinç, Otokar
- Gökhan Dağhan, Karsan
- Arif Doğru, Tofaş
- Atilla Şendil, Tofaş
- Nejla Bal, AIOS
- TotyotaSA'dan bir yönetici (ismini beyan etmemiştir).

Böylece sektörden bir çok aktör ile temas sağlanması mümkün olmuştur. Ne var ki bilgi edinilmek üzere sorulan sorulara genel görüş olarak bu üyelere o anda cevap vermek yerine kendilerine anket gönderilmesi talebi gelmiştir. Hatta OSD Bilişim Komitesi bu anketlerin ışığında TUENA Proje Ofisi'ne bir rapor yazacağını beyan etmiştir. Sn. Tezer TUENA Proje ofisine bahsi geçen raporu Mayıs ayı başlarında göndereceklerini dile getirmiştir. Bu sebeple aşağıda örneği verilen anket hazırlanmış ve OSD'ye gönderilmiştir.

Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı (TUENA) Proje Ofisi

Altyapı Planlaması Çerçevesinde Otomotiv Sektörü Anketi

Mart 1998

Bu anket, TÜBİTAK tarafından yürütülmekte olan Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplanı (TUENA) projesi çerçevesinde, ülkemiz otomotiv sektörünün ulusal düzeyde kurulacak bir iletişim ve bilgi altyapısından beklentileri ve bu altyapının kullanım potansiyeli konusunda sektör temsilcilerinin görüşlerini derlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

1. Mevcut Enformasyon ve İletişim Teknolojileri (EİT) kullanımı

- Firmanızda/sektörünüzde EİT hangi alanlarda kullanılmaktadır?
- Bu kullanım ne kadar önemlidir, ne orandadır?
- EİT kullanımı ne kadar verimlilik artışına yol açmıştır ve açabilir?

2. Karşılaşılan güçlükler ve engeller

- EİT kullanımında karşılaştığınız güçlükler ve engeller (yasal, finansal, fiziki, insan kaynaklarından kaynaklanan veya diğer) nelerdir?
- Sektörünüzü etkileyen (olumlu/olumsuz) faktörler nelerdir? Hangi koşullar darboğaz, hangileri genişletici etkiler yaparlar?

3. Mevcut planlar

- EİT kullanımını arttırmak ve/veya düzenlemek için yürütülen çalışmalar nelerdir? (kapsamı, amacı, beklentileri, süresi, kapsadığı zaman dilimi, ilgilenen, destekleyen, yürüten kuruluşlar ve karşılaştığı engeller nelerdir?)
- Kısa vadedeki ve mevcut hedeflerin gerektirdiği EİT talebi nedir?
- Akıllı ulaşım sistemleri ve bu sistemlerle uyumlu cihazlar kullanan araçların üretimi konusunda yürütülen çalışmalar nelerdir? Bu konuda firmanızın/sektörünüzün öngörülleri nelerdir?

4. Stratejiler

- Sektörün kısa, orta ve uzun vadede geleceği nokta sizce nedir? Bu konuda yürütülen planlı çalışmalar nelerdir? Bu planların hayata geçirilmesinde karşılaşılan veya karşılaşılabilecek olan güçlükler ve bunlara karşı alınabilecek önlemler nelerdir?

5. Öneriler ve beklentiler

- Hangi yasal düzenlemeler yoluyla sektörde EİT kullanımına olumlu etki yapılabilir? Bu düzenlemelerle yaratılan talep hangi teknolojilere hangi düzeyde olacaktır?
- Oluşturulacak bir ulusal enformasyon (bilişim) altyapısından beklentileriniz nelerdir?
- EİT ile ilgili sorunlara çözüm önerileriniz nelerdir?

Toplantı esnasında dile getirilenler ise şunlardır: Her şeyden önce sektörün EİT uygulamaları ile ilgili karşılaştığı en önemli sorun Türk Telekom'un (TT) tekel olması ve mevcut hat şebekesinin yetersizliğidir. TT'nin sağladığı hizmetler yetersiz ve güvensizdir. Kiralanan hatlar düzgün çalışmamaktadır. Sektör TT'nin tüm isteklerini yerine getirmesine, hatta gerekirse daha da fazlasını vermeye hazır olmasına rağmen bunun karşılığını alamamaktadır. TT kapasite üstü kullanıcıya izin verdiği için mevcut hatlardan da yeterli verim alınmamaktadır. Fiber optik altyapısının yokluğu iletişimi etkilemektedir. Telekomünikasyon hizmetleri üzerindeki tekelin kalkması durumunda ise doğacak rekabet ortamı ile servislerin iyileşeceği umudu taşınmaktadır. Bu konuda çözüm salt devlet tekeli kaldırarak değildir. Özel sektör tekelinin devlet tekeline göre daha vahim olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple özelleştirmenin kanuni bir yapıyla, planlı bir düzenlemeyle ve kontrol edici mekanizmaların varlığı ile yapılması gereklidir. EİT kullanımında karşılaşılan bir diğer sorun da standardizasyon eksikliğidir. Türkçe karakterlerle ilgili sorunların aşılması için de uzun vadede yazılım altyapısında standart çalışması gerekmektedir.

Sektörün enformasyon ve iletişim teknolojilerinden en büyük beklentisi ulusal ve uluslararası veri, ses ve görüntü iletişiminin güvenli, kesintisiz ve hızlı olmasıdır. Video konferanslar düzenlemek sektör için oldukça önemli olmasına karşın mevcut altyapı buna elverişli değildir.

Sektördeki firmaların genel olarak EİT kullanımı diğer sektörlerin çoğundan daha iyi durumdadır. Bir çok firmanın yan sanayi ile bağlantısı kurulmuş ya da kurulmaktadır. Bazı bağlantılar on-line iken en küçük yerlerle bile en azından faks bağlantısı vardır. Firmalardan bazıları yurtdışındaki ortaklarıyla uydu aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Bazıları da tam entegrasyona geçmektedir. Sektörün ulusal ve uluslararası tedarikçilerle iletişimi iyi durumdayken bayileriyle bağlantısı ise yeterli oranda değildir. Sipariş üzerine üretimin, stoklamaya yönelik üretime göre önem kazanması karşısında bayilerle bilgi akışının önemi gittikçe artmaktadır.

Sektörün 20 yıl sonrası varacağı noktayı tahmin etmek ve buna göre bir strateji belirlemek mümkün değildir. Daha kısa vadeli stratejiler de üretim teknolojisindeki dışa bağımlılıktan dolayı dışa bağımlı olmaktadır. Uzun vadede firma sayısının daha

da düşmesi beklenmektedir (Dünyada 15 yıl önce 60 adet taşıt üretici şirket faaliyet gösterirken bu rakam şimdi 25'e gerilemiştir. Bu şirketlerin de 10 tanesi toplam üretimin %80'ini gerçekleştirmektedir). Öte yandan OSD'nin 5 yıl için yapmış olduğu bir master plan mevcuttur. Ne var ki bu plan kamuya açık değildir.

Sektörle ilgili bazı bilgiler ve temel istatistikler OSD tarafından yayınlanmaktadır. "Türkiye'deki Otomotiv Sanayii", "Türk Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bilgiler Bülteni I-II", "Otomotiv Sanayii Derneği Haber Bülteni" (Şubat 1998), "Otomotiv Sanayii Derneği Aylık İstatistik Bilgiler Bülteni" ekte mevcuttur. Güncel bilgi ve istatistikler de derneğin www.osd.org.tr adresli web sitesinden elde edilebilmektedir.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü

Bülent Esinoğlu,

Sanayi Genel Müdürü

EİT kullanımı büyük şirketlerde iyi durumdadır. Bunlar kendi altyapılarını oluşturmakta ve ihtiyacını duydukları bilgilere ulaşmaktadırlar. Ancak küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ) bu konuda oldukça geri kalmış durumdadır. Hangi bilgiye ihtiyacı olduğunu bilmeyen, hatta bilgi gereksinimi olduğunun farkında olmayan şirketler mevcuttur.

Cep telefonlarının kullanımı da sanayide olması gerekenin hayli altındadır. 1.5 – 2 Milyon olması gereken kullanıcı sayısı şu anda 400-500 bin civarındadır ve bu rakamın 100-150 bininin iletişim ve üretime katkı sağlayacak şekilde sanayinin kullanımında olduğu tahmin edilmektedir.

Sanayinin gelişiminin önündeki en büyük engellerden biri de sektörler arası sinerji eksikliğidir. Ayrı laboratuvarlar, ayrı belgelendirme tesisleri ve ayrı Ar-Ge'ler benzer işler yapmaktadır. Sanayi içi bir iletişim şebekesinin eksikliği ve "mezo-level institution"ların (orta kademe enstitüler) yokluğu teknolojinin gelişmesini engellemektedir. Bunların gerçekleştirilmesi için gerekli olan yatırımın boyutları bir yana, sanayinin önemli bir kısmı böyle bir ihtiyacı olduğunun farkında da değildir.

Sanayinin bir diğ er engeli de sermaye ve yetişmiş eleman eksikliğidir. Yüksek nitelikli insan gücü eksikliği varken teknolojilere büyük yatırım yapmak anlamlı değildir. (Sn. Esinoğ lu bu noktada kendisi İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nda çalışırken yaşadığı bir olayı aktarır. Büyük bir yatırımla dünyadaki en gelişmiş teknoloji satın alınır ve fabrika master kontrol sistemiyle otomasyona geçer, ancak işletebilecek eleman eksikliğinden dolayı bunlar sökülür ve tekrar elle kontrol ve üretime geçilir. Sonuçta Avrupa'daki benzer fabrikalar 10-15 kişiyle üretim yaparken İskenderun Demir Çelik Fabrikası 340 personel ile üretimine devam eder. Bu sayının büyüklüğünde "toplumun kanayan yarası" olan istihdam politikalarının da etkisi vardır). Sanayinin diğ er sorunları arasında iç istikrarsızlık ve üretim – yönetim arası bilgi akışı eksikliği sayılabilir.

Sanayinin EİT'de öncelikleri sistemin içindeki bu teknolojileri kullanabilecek insan gücünün eğitilmesi, teknolojiyi tanıyan insanla işbirliğinin gerçekleştirilmesidir. Salt bilişim teknolojilerini bilen çok fazla insan yetiştirilmesi anlam ifade etmemektedir, çünkü diğ er disiplinlerdeki teknoloji artışı bilişim teknolojileriyle orantılı değildir, dolayısıyla sanayiye tanıyan insanların eğitilmesi öncelik arz etmektedir.

Sanayinin genel olarak istekleri ayrıcalık, teşvik ve pazar kolaylığıdır. Sanayi henüz EİT kullanımları veya Ar-Ge faaliyetleri için talepte bulunacak noktaya gelmemiştir. Üretilen teknolojiler genel olarak alt düzeydedir. Orta ve ileri düzey teknolojiler dışarıdan satın alınmaktadır. EİT altyapısındaki eksikliğin bir sonucu olarak da teknoloji envanteri çıkarılamamaktadır, dolayısıyla hangi teknolojilerin kullanıldığı da tam olarak bilinmemektedir.

Sanayinin 20 yıl içinde geleceği nokta hakkında planlı çalışma yapmak anlamlı değildir, çünkü bunu pazar ekonomisi şartları belirler. Şu ana kadar yapılmış planlar da fazla işe yaramamıştır. Serbest rekabet ortamında kâra yatırım söz konusudur ve devletin buna müdahalesi sadece teşvikler ve yol gösterme şekliyle olabilir. Bilgi toplama ve gidişatın tartışılması açısından bakanlık sanayi şuraları düzenlemektedir. Bu şuralarda konusunda bilgili insanların katıldığı arama konferansları ile Türkiye'nin yeteneklerinin belirlenmesi, gelecekte öne çıkması beklenen sektörlerin tespiti, pazar potansiyellerinin belirlenmesi gibi çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca bakanlık stratejik hedefler planı üzerinde çalışmaktadır. Bakanlığın sanayiye yönelik araştırma ve

geliştirme çalışmalarında bulunmakla görevli “Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü” birimi vardır.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı

Z. İvgen Özdal,

Bilgi İşlem ve Değerlendirme Dairesi Başkan Yardımcısı,

Hülya Erkan,

Sistem Geliştirme ve İşletim Şube Müdürü

Beş veya daha fazla işçi çalıştıran ve üretim yapan firmalardan “sanayi sicili” olanlarla ilgili üretilen ürünler, üretim miktarları, personel sayısı gibi bilgiler bakanlıkça tutulmaktadır. (Ancak sanayi sicili almak zorunlu olan bir işlem değildir). Bu bilgiler elektronik ortamda bulunmaktadır, fakat kamunun direk ulaşımına açık değildir. Yazılı başvuru üzerine bazı bilgiler alınabilmektedir. (Örneğin bir firmanın ne ürettiği öğrenilebilirken üretim miktarı gizli tutulmakta; öte yandan o sektörün toplam üretimi öğrenilebilmektedir). Ayrıca sanayi sicili olmayan şirketlerle de ilgili ortaklar, genel kurullar, sermaye arttırımı gibi daha temel bilgiler, bakanlığın veri tabanında bulunmaktadır ve sürekli güncellenmektedir. Ulaşılmasında sakınca olmayan bilgilere, ileride kamu ulaşımının elektronik ortamda sağlanabilmesi planlanmaktadır. Bu sebeple bir web sitesi, öncelikle tanıtıma yer vermek amacıyla oluşturulmaktadır. İleride bakanlıkla ilgili bazı diğer işlemlerin de (dilekçe vermek, iş takibi vs.) internet aracılığıyla yapılabilmesi bu plan dahilindedir.

Bakanlığın sanayi ile ilişkisi genellikle bürokratik işlemleri yerine getirmekle sınırlıdır. EİT kullanımının yaygınlaştırılması ya da mevcut kullanımın takibi gibi çalışmalar yapılmamaktadır. Bakanlığın sanayiye destek ya da katkısı da yoktur. Şu anda da bakanlığın mümkün olduğunca küçültülerek sadece yönlendirici olmasına çalışılmaktadır.

Bakanlığın tüm illerdeki bakanlık teşkilatlarını hat kiralayarak birbirine bilgisayarla bağlamak yönünde bir projesi bulunmaktadır. Böylece iller gerekli bilgilere ve ana

veri tabanına yazışmalar olmaksızın ulaşabilecekler, yeni bilgi işlemek için evrak göndermek zorunda kalmayacaklardır. Bu projeye 1997 yılında başlanmış, yaz aylarında bazı donanımlar alınmıştır, ancak proje istenen hızda ilerleyememiştir, çünkü bazı birimlerin amirlerinin bu projenin gerekliliğine ikna edilmesine çalışılmaktadır. Karşılaşılan kaynak problemleri de devreye girince proje 80 ilin aynı anda bağlanması şeklindeki tek büyük proje yerine illerin tek tek bağlanmasını hedefleyen “projecikler” bütünü halinde yürütülmeye başlanmıştır. Şu anda İzmir ve İstanbul merkez Ankara’ya bağlı durumdadır. Ne var ki mevcut sistemler dahi eğitimli eleman eksikliğinden dolayı verimli kullanılamamaktadır.

Karşılaşılan sorunlardan biri de devlet içindeki bilgi gizliliğidir. Bilgilerin üçüncü şahıslara verilmesinde her zaman problemlerle karşılaşılmaktadır. Örneğin resmi ticaret sicili gazetesinde yayınlanan bilgiler bile müraacatçıya verilmemektedir. Bir başka örnek olarak, aynı bakanlık bünyesindeki “Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü”nün verilerine Bilgi İşlem Değerlendirme Dairesi’nin ulaşımı yasaktır. Ayrıca genel olarak bir “bilgi dağınıklığı” söz konusudur. Kimin hangi bilgiyi elinde bulundurduğu bile tam olarak bilinmemektedir.

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu

Hayri Özsoy,

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Araştırma ve Geliştirme Daire
Başkanı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, enerji ve madencilik sektörünün faaliyetlerinin hızlı ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için gerek bakanlık merkez birimleri arası, gerekse yurt içi ve dışı bilgi bankalarına erişimin sağlanması amacı ile 1996 yılında “bilgisayar ağı destek projesi”ne başlamıştır. İnternet imkanlarının genişletilmesi, elektronik ortamda haberleşmesinin sağlanması, bakanlığın web sayfasının oluşturulması gibi amaçları olan projenin 1998 sonunda bitmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede temin edilmiş olan donanımın altyapısının oluşturulması için kablolanmanın gerçekleştirilmesi ve gerekli yazılımların tamamlanması projenin kalan kısmıdır.

İhtiyacı karşılayamayan telefon santralının yerine yapılacak olan dijital telefon santralının kablolama işlemi bu projeye beraber gerçekleştirilecektir. Karşılaşılan engeller mali ve bürokratik sorunlardır.

Bakanlığa bağlı olan TKİ, TEAŞ, TPAO gibi kuruluşların EİT kullanımları iyi durumdadır. Bunun sebebi de bu kuruluşların özkaynak gelirlerinden kaynaklanan bütçe imkanlarının geniş oluşudur. EİT kullanımı enerji sektöründe Ar-Ge faaliyetleri için bilgi toplama ve aktarma, benzer çalışmaların tekrarlanmasını engellemek yoluyla masraf ve kayıpların önlenmesi, iletişim ve denetimin artması, gereğinde müdahale imkanı gibi faydalar sağlama potansiyeline sahiptir. (Bu noktada Sn. Özsoy şu örneği veriyor: Çayırhan termik santralinde, açık işletmedeki kömürlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin belirlenmesi projesi birer yıl arayla önce MTA-ODTÜ işbirliğiyle, sonra TKİ-AÜ ortak çalışmasıyla, daha sonra da başka bir ekip tarafından tekrarlanır ve dolayısıyla bu büyük bir kaynak israfına yol açar).

Bakanlığın hazırladığı, bazı temel bilgi ve istatistikler içeren “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlarının Amaç ve Faaliyetleri” isimli kitap ekte sunulmuştur.

Devlet Planlama Teşkilatı Tekstil ve Giyim Sektörü

Sorumlusu

Şenay Duman,

Tekstil ve Giyim Sektörü Sorumlusu

Türkiye’de tekstil sektörünün temsilcileri, sektörün durumu ve geleceği hakkında çok iyimser düşünmektedirler. Tekstil ve giyim ihracatı, Türkiye’nin tüm ihracatının %36’sını oluşturmaktadır. En az 6 Milyon Dolar olan kayıt dışı ihracatla birlikte ihracat 15 Milyon Doları geçmektedir. İhracatın %70’e yakını Avrupa Birliği’ne yapılmaktadır. Teknolojik seviye olarak da tekstil sektörü Avrupa’nın en gelişmiş tekstil sektörlerinden birini oluşturmaktadır. Sektördeki elemanlar kendilerini iyi yetiştirmiş durumdadırlar. Türkiye’nin Avrupa’ya yakınlığı, gelişmiş bir bankacılık

sisteminin olması ve iletişim teknolojilerinin gelişmekte oluşu gibi avantajları uygun kullanmış olan sektörün daha da büyümesi ve ihracatının artması beklenmektedir.

Sektörün geleceği ile ilgili genel planlar yedinci beş yıllık kalkınma planında belirtilenler doğrultusunda özel ihtisas komisyonu raporuyla belirlenmiştir. (Yedinci beş yıllık kalkınma planının 1998 programı ekte verilmiştir.) Sekizinci kalkınma planının hazırlanmasıyla beraber bu komisyon tekrar toplanarak çalışma yapacaktır. Ancak serbest rekabet ve piyasaya dayalı olan sektörde piyasa şartları hakimdir. Özellikle de Gümrük Birliği anlaşması ile sektörel teşviklerin ortadan kalkması, sektöre devlet müdahalesini en aza indirmiştir. Sadece genel teşvikler söz konusudur ve bu teşvikler oldukça iyi bir şekilde kullanılmaktadır.

Yoğun global rekabet ortamında sektöre dünya şartlarında çalışma imkanı verilmesi gerekmektedir, ancak yüksek enflasyon, yüksek faiz oranları, pahalı enerji maliyetleri, işgücü üzerindeki yükler (zorunlu tasarruf gibi) sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Sektörün beklentileri bu mali yüklerin hafifletilmesinin yanı sıra, siyasi ağırlık konularak ABD ile yapılan müzakerelerde kotaların hafifletilmesi, Avrupa Birliği ile ilişkilerde AB'nin anti-damping uygulamalarında yumuşamaya gitmesinin sağlanmaya çalışılmasıdır. Sektörün büyümesi karşısındaki en büyük kısıt pazar büyüklüğü olarak gözükmektedir. Türkiye'nin dünyadaki 6. büyük pamuk üreticisi olması sektörün ihracatını arttırabildiği oranda büyümesine elverişli bir ortam sağlamaktadır. Bu durumda sektörün uluslararası mal tanıtımı ve pazarlama imkanları açısından İnternet'ten gereğince faydalanması da oldukça önemlidir.

EİT daha çok büyük firmalar tarafından iyi bir şekilde kullanılmaktadır. KOBİ'nin daha çok tanıtım ve elektronik haberleşme için EİT kullanımını arttırmak üzere KOSGEB çalışmalarında bulunmaktadır. Sektör bu konuda istekli ve hevesli görünmektedir.

Sektörün pazar potansiyellerinden olan sanal ticaretin mümkün olabilmesi için gerekli olan hukuki bir altyapının eksikliği hissedilmektedir. Elektronik ortamda anlaşmazlıkların nasıl aşılabileceği, nasıl imza atılabileceği gibi sorunlar çözüm beklemektedir.

Sektörde EİT kullanımının önündeki engellerin başında özellikle KOBİ'lerin bu konuda yeterli bilgi ve bilince sahip olmayışı gelmektedir. Bu konuda sektörü bilgilendirme çalışmaları (seminerler vs.) yapılmaktadır. (Örnek olarak İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) Genel Sekreterliği'nin 27 Şubat 1998'de düzenlemiş olduğu "Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Elektronik Ticaret" isimli seminer verilmiştir). Ayrıca hukuki altyapı eksikliği çekingenlik yaratmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı Otomotiv Sektörü Sorumlusu

Fatih Leblebici,

Otomotiv Sektörü Sorumlusu

(Sn. Leblebici ile yapılan görüşme kendisinin acil bir toplantıya çağırılması üzerine erken bir safhada yarıda kalmıştır. Bu kısa süre zarfında konuşulmuş olanlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.)

Türkiye Otomotiv Sanayisinin karşılaştığı en önemli sorunlar mali sorunlardır. Yüksek enflasyon ve faizlerin yanı sıra Avrupa'nın en yükseği olan %45-50'lik vergi yükü sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Dünyada ortalama bin kişiye 90 motorlu taşıt düşmekteyken bu rakam Türkiye'de binde 45 civarındadır. Kişi başına düşen motorlu taşıt oranının dünya ortalamasını yakalaması halinde bir talep patlaması olabilecektir. Sektörün geleceği noktayı tahmin etmek oldukça zordur, çünkü sektöre devlet müdahalesi mevcuttur. Düşmesi tahmin edilen kapasite kullanımını yükseltmek için ihracata hız verilmesi beklenmektedir. Öte yandan ithalatın da artması beklenmektedir. Otomotiv Sanayii Derneği tarafından hazırlanan master plan sektörün ileriye yönelik planlamasını ele almaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Doç. Dr. Turhan Menteş,

Bilgi İşlem ve Bilgi Hizmetleri Dairesi eski Başkan Yardımcısı (1993-1997 arası)

Dünyada hızla gelişmekte olan yeni iletişim olanaklarının ulusal sanayimize de doğrudan etkisi olmaktadır. Mikro ölçekte ele alındığında sanayinin buna yaklaşımları doğal olarak büyük farklılıklar gösterecektir. Makro ölçekte ise genel politikalardan bahsedilebilir, ancak Türk sanayisinde firma sayısı olarak %99'luk bir çoğunluğa sahip olan, toplam istihdamın %38'ini sağlayan KOBİ'ler ile büyük ölçekli firmaları ayrı ayrı incelemek gerekmektedir. KOBİ'lerin sahip oldukları kısıtlı özkaynak ve finansmanları, çok azı ulusal boyutta, daha da azı uluslararası olan sınırlı pazarlama imkanları, nitelikli işgücü eksiklikleri ve buna paralel olarak genelde mevcut olmayan Ar-Ge çalışmaları, sahip olmadıkları pazarlama stratejileri ile EİT'den şu an için yararlanmalarını beklemek hayalcilik olacaktır. Hatta bu firmalara enformasyon haricen temin edilse dahi bir çoğu bunu kullanabilecek düzeyde değildir. Büyük işletmeler ise bu sorunlarla fazla karşılaşmamaktadırlar, çünkü gerekli noktalarda yatırım yapabilecek finansmanları ve altyapıları mevcuttur. KOBİ'lerle EİT arasında oluşan büyük "uçurum"un zaman içinde kapanacağını beklemek zaman kaybı olacaktır. Bu yüzden aradaki uçurumu, hizmet sektörü içinde yer alacak ve profesyonel danışmanlık hizmeti verecek ara kurumlarla doldurmak gerekmektedir. ABD'de en geç 2015 yılına kadar sanayinin istihdamdaki payının %5'e düşmesi, mevcut istihdam gücünün büyük ölçüde hizmet sektörüne kayması beklenmektedir. Yapı böyle öngörülmüşken Türkiye'de danışmanlık kurumu çalışmamaktadır, çünkü KOBİ'lerin çoğu danışmanlık kurumunu "komisyonculuk", bunlara yapılacak harcamayı da "boşa giden para" olarak görmektedir. Bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir; bunun için de danışmanlığın özendirilmesi, desteklenmesi ve sübvansede edilmesi gerekir. Hatta bunun bir istihdam politikası olarak benimsenip sanayiden belli bir işgücünün buraya kaydırılması gerekmektedir. Danışmanlık sisteminin güven verici bir yapıya kavuşması için de sertifikalandırma yapısına oturtulması lazımdır. Bu uygulamalar AB içinde de hayata geçirilmektedir. Sanayiye bilgi hizmeti sunması gereken TOBB, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Merkezi gibi üst kuruluşların yapılarını geliştirmeleri mevcut projeler ile zaten beklenmektedir ancak altyapı iyileştirmesi için yeterli olabilecek olan bu

projelerin danışmanlık kurumu yerleştirilmeden sanayinin kullanımına etki sağlaması oldukça güçtür, çünkü KOBİ'ler bu bilgileri yeterli ölçüde değerlendirebilecek durumda değildirler. Bunun sebeplerinden biri de KOBİ'lerde profesyonel yöneticilik zihniyetinin henüz oturmamış olmasıdır.

EİT kullanımının yeterince yaygın olmayışına sebep olan ya da kullanımında karşılaşılan diğer sorunlardan bazıları ise şunlardır:

- İletişim standartları ve diğer standartlar uyumsuzdur. Her üretici kendi standardını koymaktadır ve bunlar uluslararası standartlarla uyumsuzdur. Belirli uluslararası kodların kullanılmaması bilgi erişiminde zorluklara yol açmaktadır. Firmaların faaliyet konularının sınıflandırma standartlarının oluşturulması ve kullandıkları hammadde ve ürettikleri malların standart kodlandırılmalarının yapılması gerekmektedir. Firmaların kendi stok kullanımından uluslararası bilgi taramaya kadar her konuda bu standart sorunu devreye girmektedir.
- Türkiye sanayisinde istatistik eksikliği ve mevcut bilgilerin dizinini yapacak yapılanmanın yokluğundan kaynaklanan bilgi dağınıklığı vardır. Her kurum kendi bilgilerini tutmaktadır ancak bunları bir araya getirecek bir kurum yoktur. Örneğin şu anda Türkiye'de, bilgisayar ortamında firma bilgileri tutan 33 ayrı devlet birimi mevcuttur. Bunları bir araya getirmek standart ve anahtar farklılıklarından dolayı genelde yalnızca "text based matching" (metin tabanlı eşleme) yapmakla mümkündür ki bu da çok uzun süren bir işlem olacaktır. Tek vergi numaralandırma sistemi hayati bir önem taşımaktadır. Örneğin şu anda bir firmanın firma bilgisi kuruluş aşamasında Sanayi Bakanlığı ve Odalarda, çalışan bilgileri Sosyal Sigortalar Kurumunda, vergi bilgileri vergi dairesinde, protesto senetleri Merkez Bankası'nda, dış ticaret bilgileri Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda tutulmaktadır; bu yüzden bu bilgileri bir araya getirip sunmak çok zordur. Bu sunumun yapılamamasının sonucu olarak da uluslararası ticarete en önemli faktörlerden biri olan insan ve firma güvenini sağlama imkanları azalmaktadır. AB'de iş yapılacak firmalarla ilgili, firmada çalışanların protesto senetlerine kadar bilgiler elde edilebilmektedir ve Türkiye'de de böyle bir yapılamaya geçilmelidir. Web ortamında firmalar kendi tanıtımlarını yapabilmektedirler ancak Türkiye'de iş yapmak isteyen yabancı firmaların kullanabileceği bir tarama dizini mevcut değildir; bu yüzden uluslararası standarttaki bilgilerin bir tarama dizini ile

ulaşılabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu kolay bir iş gibi gözükse dahi Türkiye’de bilgi korumacılığı ve gizliliğini esas alan bir çok kurum olmasından dolayı gerçekleştirilememektedir. Gerçekten gizli olabilecek bilgiler dışında bu bilgi korumacılığının kalkması da EİT’nin verimli olarak kullanılabilmesi için gereklidir.

- Elektronik ticaretin hukusal altyapısının hazırlanması gerekmektedir. Bu konuda uluslararası normlar ve Dünya Ticaret Ofisi’nin hazırladığı kurallar da konmuş durumdadır. Yapılması gereken uyum yasalarının çıkarılmasıdır. Kurumların kendi kanunlarından bankalar kanununa kadar bir çok hukuksal düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Bu eksiklikten kaynaklanan güvenlik problemleri de mevcuttur. Şu anda sadece sipariş aşamasına kadar elektronik ticareti kullanmak mümkündür. Mal teslimi ve ödeme konusunda yasal altyapı hazırlanmadan (örneğin elektronik imzayla ilgili yasal düzenleme yapılmadan), bankacılık sistemleri devreye girmeden elektronik ticaretten söz etmek mümkün değildir.
- Bilgilerin haksız rekabete yol açmaması, kişisel bilgilerin (tüzel ya da gerçel) korunması hakkında yasal düzenleme gerekmektedir. Kişiler ya da firmalar, kendileri ya da kurumları hakkında haksız rekabete yol açacak bilgileri düzeltmek hakkına sahip olmalıdırlar.
- Üstte iki başlıkta özetlenen elektronik ticaret hukuku ve haksız rekabeti önleme düzenlemeleri yapılırken kontrol mekanizmalarının da kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla bunları denetleyen, yasayla düzenlenecek bir üst kurul oluşturulması, cezai yaptırımların hazırlanarak yürürlüğe geçirilmesi zorunluluğu vardır.
- Mevcut iletişim ağları yetersiz kalmaktadır. Bu yapıların iyileştirilmesi için gerekli çalışmaların yanı sıra mevcut altyapının nasıl değerlendirilebileceği araştırılmalıdır. İletişim altyapısının Türk Telekom tekelinden kurtarılarak özelleştirilmesi gerekmektedir. Zaten bu tekeli bazı firmalar kendi iletişim ağlarını kurarak, ya da uydu teknolojisi ile aşmaktadırlar.

EİT kullanımının sanayiye sağladığı veya sağlayabileceği faydalar şöyle sıralanabilir: Küreselleşme yapısı içinde uluslararası iş fırsatlarının ve işbirliği olanaklarının değerlendirilmesi (ki mali piyasalarda bir günde dönen miktarın ortalama olarak Türkiye’nin 7 yıllık bütçesi kadar olduğu göz önüne alınırsa bu fırsat daha dikkat çekici olacaktır), uluslararası pazarlama olanaklarının incelenmesi, kalite yönetim

sistemleri ve toplam kalite yönetiminin uygulanabilmesi açısından insanların geliştirilmesi, know-how transferi, ve tersine mühendislik uygulamaları (teknolojiyi transfer etme, uygulama ve üretime geçirme). Özellikle kalite standartlarının devreye girmesi, sanayide kalite belgelendirmesine gidilmesi ve kalite yönetim sistemlerinin yerleşmeye başlaması ile birlikte doğal olarak bilgi sistemlerinin kullanılması ihtiyacı artmaktadır.

Sanayiye ilk giren enformasyon teknolojileri uygulaması ticari yazılımlar düzeyindedir (muhasabe uygulamaları, stok takibi vs.), ancak bu sanıldığı kadar yaygın durumda değildir. Türkiye’deki işletmelerin sayısı -sanayi dışı olanlar dahil- yaklaşık bir milyon kadarken kullanılan ticari yazılım sayısı 200,000 civarındadır. Büyük ölçekli işletmelerin kullandığı veri tabanı uygulamaları ise 1000 kadardır. Otomasyon kullanımının bu kadar düşük seviyede olmasından çıkarılabilecek olan sonuç bu yönde bir talep artışı olacaktır. Özellikle büyük şirketlerin ticari yazılımlar ötesindeki ihtiyacını karşılama görevi yazılım sektörüne düşmektedir, ancak bu alanda Türkiye’de bir boşluk bulunmaktadır. Zaten bu boşluğu gören yabancı şirketler de Türk pazarına girmektedirler. Ancak onlar da gerekli eleman altyapısını sağlayamadıkları için şu anda sadece “paket program” satma konumundadırlar; uyarılama, yerleştirme ve satış sonrası destek verememektedirler. Bu yüzden bu pazar Türkiye’de hâla açık konumdadır.

EİT sektöründe Türkiye’nin önünde küresel pazara çıkabileceği iki şansı vardır. Türkiye, bilgisayar veya teknoloji üretmemekte olmasına rağmen, yazılım sektörü ve yıllardır yan sanayi üretimiyle gelişen elektronik sektöründe bir tecrübe birikimi sağlamış durumdadır. Elektronik sektöründe belli ölçüde bir Ar-Ge çalışması ve know-how birikimi de mevcuttur. Yazılım sektöründe de yetmiş insan altyapısı mevcut durumdadır. Bu yüzden Türkiye’ye katma değer sağlayan ve iyi kullanılırsa avantajlar getirecek olan bu yapıların güçlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Sanayinin ileride geleceği nokta kendiliğinden oluşmaktadır. Türkiye’de master planlar uygulanmamaktadır. Planların uygulanması için bunları kontrol eden, izleyebilen, yaptırımı olan kurumların olması gerekmektedir. Dünyadaki bilgi sıçramasının Türkiye’de de yeterince yaşanabilmesi için doğru politikalar

izlenmelidir. Eğitim politikaları, devlet politikaları, teknoloji politikaları bir arada yürütülmelidir. Öncelikli sektörler belirlenip, bunların desteklenmesi gerekmektedir. Teşvik sistemi baştan gözden geçirilmelidir. Yıllardır teşvik verilen bazı sektörler bir türlü başarılı olamamışken teşvik görmemiş bazı sektörler “almış başını, gitmektedir”. Yatırım teşviği için yanlış düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin vergi muafiyeti için 100 araç veya 10 otobüs alınması, ya da nükleer tıp merkezi açmak gerekmesi gibi uygulamalar sonuç olarak bu kadar çok taşıma şirketi, araba kiralama şirketi, nükleer tıp merkezi açılmasına yol açmıştır. Sektörel teşvikler yerine Ar-Ge çalışmalarını özendirici teşviklere ağırlık verilmelidir.

KoçSistem Bilgi ve İletişim Hizmetleri A.Ş.

İ. Bülent Gönç,

Genel Müdür

Koç grubu 16’sı yurtdışı olmak üzere 100 civarında şirkete, 8000 bayi ile Türkiye’nin en geniş bayi altyapısına sahiptir. Yüzlerce yan sanayi şirketi de Koç grubu için üretim yapmaktadır.

Global rekabette ayakta kalabilmek için en önemli araç bilgidir. Dolayısıyla Koç grubu da bilgiyi iyi kullanabilmek için “Koç-Net” adı altında yeni bir yapılanmaya gitmektedir. 1996’da başlamış olan bu projeye Türkiye’de 10 ayrı bölgede ana omurga kurmak, bunların üzerinde önce tüm Koç şirketlerinin kendilerini ve ilgili şubelerini, ardından da bayilerini bağlamak hedeflenmiştir. Böylece yapılmak istenen, Koç grubuna bağlı tüm şirketlerin ve Koç grubu ile çalışan tüm bayilerin bilgi alışverişini sağlamak ve anlık bilgilerin üretim merkezlerine erişmesini mümkün kılmaktır. Örneğin bir Arçelik bayisinin televizyon satışının merkezce anında öğrenilmesi, üretim planlarının buna göre düzenlenmesi ve sıfır stok hedefinin sağlanması şirketin fiyat rekabeti olanağının devamı için çok önemlidir. Şu anda bazı bayilere hizmet vermeye başlanılmış, Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa ve Adana bağlantı uçları kurulmuş, bunlarla ilgili ana omurgalar sağlanmış ve birbirini yedekleyen ikişer megabitlik ikişer hatla hizmete girmiştir. Bütün şirketlerde çalışanların e-posta ve internet bağlantıları sağlanmış durumdadır. Şirketlerin bu ağlarla bilgi transferi yapmalarına da 1 Ocak 1998 tarihi itibarıyla başlanmıştır.

Bağlantılar kiralık hatlar ile sağlanmıştır. Projenin 1998 yılı sonunda bitmesi hedeflenmektedir.

Projenin yürütülmesinde teknik eleman veya yatırım kaynağı sorunları yaşanmazken proje tam anlamıyla planlandığı gibi yürümektedir. Genelde EİT uygulamalarını engelleyen bazı önemli etkenler vardır. Birincisi “Türkiye’nin bilgi toplumuna gitmesinin önündeki çok büyük bir engel” olan Türk Telekom’dur. İstenilen hat istenilen zamanda alınamamakta, istenilen hat performansı elde edilememekte, gerekli müsaadeler zorlukla alınmaktadır. Rekabet olmayan ortamda Türk Telekom (TT) tekeline mahkum olunmuş durumdadır. (Örneğin, Koç-Sistem fiberoptik hat ve gerekli cihazları alıp TT’ye hibe etmekte ve TT böylece Koç-Sistem’e hat bağlamaktadır). Bunun en kötü yönü de iletişim maliyetinin yüksek oluşunun genelde şirketlerin dünyaya açılmasına kötü etkisi olmasıdır. Türkiye’de birim bilgi akışı Almanya’dan 2.5 kat pahalıya mâl olmakta, bu da global rekabet ortamında dezavantaj yaratmaktadır.

İkinci etken de Türkiye’deki bilgi bankaları eksikliğidir. Örneğin yeni bir sanayi yatırımı planlayan bir girişimci o konudaki bilgileri bir bilgi bankasından temin edememektedir. Şirket, kendisinin derleyip topladığı, ya da bazen kendi pilot çalışmasıyla elde ettiği verilerle yatırım kararlarını vermek zorunda kalmaktadır. Bunlar da yanılma payını ve maliyetleri yükseltmektedir. Örneğin Arçelik’in üretimi açısından Türkiye’deki evliliklerin sayısı ve oranı, 18 yaşından büyük kişilerin sayısı gibi bilgiler hayli önemliyken bunlara ulaşılabileceği bilgi bankaları bulunmamaktadır. “Bölük pörçük” bilgilerin ulusal boyutta kullanıma bilgi bankaları aracılığıyla sunulması gerekmektedir. Bilgi toplumuna geçişte altyapı tek başına yeterli değildir. Altyapının üzerinde bilgi toplumuna hizmet verecek bilgi sağlayıcıları oluşmadıkça iletişim verimli hale gelmeyecektir. Bu konuda bir çok çalışmalar olmasına rağmen performansa yönelik somut sonuçlar alınamamaktadır, çünkü Türkiye’nin bilgi toplumuna geçiş için iletişim stratejisi bulunmamaktadır. Örneğin 80’li yıllardaki sesli iletişim ve veri iletişimi altyapısındaki yeni teknolojiye yapılan yatırımların getirdiği gelişmeler bilgi teknolojilerinin hızlı gelişimine, bazı konularda Avrupa’nın önüne geçilmesine yol açmıştır. Şimdi ise bir ISDN yatırımı Avrupa’da tamamlanmış, yeni yatırımlar (ATM gibi) tartışılmaktayken Türkiye’de hâla ISDN yatırımının yapılıp yapılmaması tartışılmaktadır. (Sn. Gönç’ün kişisel tercihi ISDN

altyapısı yerine geniş bant altyapısının kurulması yönündedir.) Sanayi, servis ve bankacılık sektörlerinin tümünü içeren bir orta ve uzun vadeli iletişim stratejisi planlanmalıdır. Türkiye'nin bir iletişim master planı olmalıdır ve her kuruluş bu plana uygun hareket etmelidir. Bu plan zaman içinde teknolojiye göre güncellenebilir. Şu anda bir çok kurum kendi altyapı planını ayrı olarak hazırlamaktadır. Bu da büyük bir kaynak israfına yol açmaktadır. Örneğin Koç grubu şirketleri Koç-Net öncesi Ankara-İstanbul arasında 18 adet kiralık hat kullanırken, Koç-Net ile kurulan 2 Megabitlik ana omurga ile hem daha kaliteli ve hızlı, hem de daha ucuz iletişim olanağı sağlanmıştır.

Fiziksel altyapının yetersizliği yanında plansız ve düzensiz yapılmakta olması da sorunlara yol açmaktadır. Örneğin Ankara içi santrallerinin sıklığı yüzünden şehir içinden Ankara-İstanbul arasındaki ana omurgaya çıkmak için gerekli 2 Megabitlik hattın bulunmasında güçlük çekildiği için, Ankara-İstanbul arası hatlar boş kalabilmektedir. Bunun ticari yönden de büyük zararları olmaktadır. Bahsedilen örnekte Ankara içi iletişim sağlanamadığından sistem işlevini yerine getiremezken Ankara içi hatların beklenmesi esnasında Ankara-İstanbul hat ücreti sürekli ödenmekte, işlevini görmeyen sistemin masrafları (personel vs.) devam etmektedir.

Günümüzde şirketler EİT'yi -maliyeti ne olursa olsun- çeşitli boyutlarda kullanmaktadır, çünkü kullanmayanların hayatlarını devam ettirme şansı yoktur. Örneğin bankalar hayati önemdeki on-line iletişimini sağlamak için bazı kritik şubelerde TT'nin hatlarına güvenemedikleri için üç hat almak yolunu seçmektedirler ve bu, maliyetlerini oldukça arttırmaktadır. Bu maliyet de sonuç olarak kullanıcıya yansımaktadır. Bazı şirketler fabrikalarla olan hatlarına güvenemedikleri için ana fabrikalarında olan bilgisayar uygulamaları ve veri tabanını üretimin durmaması için bu fabrikalarda da tutma yoluna gitmekte, bu da güvenilir bir hat olsa ortadan kalkacak olan fazladan makina, insan gücü, yazılım gibi büyük bir kaynak israfına yol açmaktadır. Arçelik, bayileri ile bağlantıyı henüz tam olarak sağlayamadığı için, örneğin kullanıcı şikayetlerini üretimine 1 gün yerine en az 15 günde yansıtılabilmektedir ki bu global rekabet ortamında büyük bir handikaptır. Üreticilerin yan sanayileri ile kuracağı hızlı bilgi akışı sayesinde üretim planlarını düzenlemek, genel olarak üretime katma değer yansıtmayan safhaları EİT kullanımı ile kaldırılmak maliyetleri düşürücü etki yapacaktır. Sanayide ileri durumda olan Japonya'nın

başarısındaki en önemli etkenlerden biri de verimli EİT uygulamalarıdır. Türkiye’deki engeller özet olarak teknik ve fiziki altyapının zayıflığı, TT’nin tekel oluşu, ve bir iletişim master planının eksikliğidir.

EİT kullanımında karşılaşılan bazı yasal sorunlar da vardır. (Bu sorunların bir kısmı kanunların iyi yorumlanmasıyla çözülebilecek sorunlardır).

- TT’den kiralanan hatların ticari amaç için bir başkasıyla iş yapmak için kullanılmasının yasak olması sorunlara yol açmaktadır. Benzer şekilde başka yasaklar da vardır. Örneğin veri transferi için kiralanan bir kiralık hattın ses transferi için kullanılması yasaktır. Bu da Koç grubu için önemli bir ihtiyaç olan video konferans olanaklarını engellemektedir.
- Uygulanması zor olan yasakların varlığı ile kurumsal şirketler bu yasaklara uyarken diğerlerinin uymaması haksız rekabete yol açmaktadır. Üstelik gelişen teknoloji ile bu yasakların daha da kolay delinir hale gelmesi yasakları anlamsız da kılmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerde kurallar, hükümet ağırlıklı olmayan kontrol mekanizmaları ile belirlenmekte ve kontrol edilmektedir. Kullanıcılar bu kuralları kendileri koymuş oldukları için de uymaktadırlar; uyulmadığı takdirde uygulanacak cezalar da son derece caydırıcıdır. Türkiye’de de yasal düzenlemeler, kontrol mekanizmaları, ve uygulanacak cezalar kamu ile birlikte sistemin kendi içinde tartışılarak kurulmalıdır. Bu tartışmada toplumun her kesiminin görüşleri alınmalıdır. İnternet Yüksek Kurulu düşünce olarak olumlu olmasına rağmen kullanıcıların yeterince temsil edilmemesi sebebiyle kötü bir yapıdadır. Bu mekanizmada hizmeti alan, veren ve kontrol eden eşit temsil edilmelidir.
- Dünyadaki eğilim sanal ticaretin artacağını göstermektedir. Sanal ticarete hukuksal boşlukların bir an evvel doldurulması, güvenlik sistemlerinin eksiklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de yazılım sanayinin yokluğu büyük bir eksiklik meydana getirmektedir. Enformasyon ihracatımız yok denecek seviyededir. (Örneğin Hindistan’ın sadece yazılım ihracatı 450 Milyar dolar seviyesindedir.) Buna sahip olmak için de enformasyon altyapısının çok sağlam olması gereklidir. (Sadece “milenium” probleminin çözümü için dünyada 400 Milyar dolarlık bir pazar oluştuğu tahmin

edilmektedir. Hindistan'da ABD'ye bağlı yüzlerce on-line hat ile bu sorunu çözmeye yönelik yazılımlar hazırlanarak gönderilmektedir.) Bilgi kaynaklarının kurularak bilgi satılması gibi pazarlar açık durmaktadır. 2010 yılında bilginin sermayenin üzerine çıkacağı beklenmelidir. EİT konusunda Ar-Ge çalışmalarında bulunmak gerekmektedir. "Dışarıya bağımlılık" ancak iletişim ve yazılım sektörüne Türkiye'nin büyük ağırlık vermesiyle aşılabılır. Şu anda bilgi teknolojilerinde lider konumunda olan ABD'nin silahı yazılım sektörünün hakimiyetine sahip olmasıdır; ABD'nin donanım üretimi çok düşük seviyededir.

Bilgi toplumuna geçişte internet kullanımının yaygınlaşması çok önemlidir. İnternet bağlantısının Türkiye'de çok pahalı olması, kullanımının yaygınlaşmasının karşısında bir engel olarak durmaktadır. Devletin internete çıkışı tekel olmaktan çıkarması gerekmektedir. Tekel olması kanunu düzeltilemiyorsa bile lisans verme yoluna gidilmelidir. Kablolu yayınlar için kablo çekilmiş olan yerlere hat çekilmeden internet erişimi sağlamak mümkündür; bu olanak kullanılmalıdır. İletişim hizmetlerinin özelleştirilmesinden çok serbest rekabete açık özerkleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Zaten bu tekel, anlaşmalarla 2003 yılına kadar kalkacaktır, bu yüzden bunun bir an evvel gerçekleştirilmesinde fayda vardır. Bu yapılırken de devlet, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin oluşturacağı, tüm sistemi kontrol eden yapıların mutlaka oluşturulması gerekmektedir. Aksi takdirde, bu yapılmadan serbest rekabete açılması durumunda meydana gelebilecek olan "çok az sayıda özel şirketin tekel" kamu tekelinden daha kötü sonuçlara yol açabilir. Bu yüzden rekabet kuralları, rekabet etikleri, kontrol yöntemleri belirlenmeden rekabete açılmamalıdır. TT'nin özerkleştirilmeden önce özelleştirilmesi, böylece "değerinin düşmemesi" düşüncesi doğru değildir, çünkü alıcılar da eninde sonunda özerkleştirileceğinin bilincindedirler. (Koç Grubu'nun, 'Telekomünikasyon hizmetleri stratejik yatırım alanıdır' şeklinde bir idari komite kararı bulunmaktadır.)

Önümüzdeki 20 yıl içinde bilgi teknolojisine bağlılığını arttıran şirketler varlıklarını sürdürebileceklerdir. Öte yandan bazı şirketler bilgi teknolojilerini, araç değil amaç olarak görmektedirler. Bazı uygulamalarda üretime özellikle artı değer sağlamayan en son teknoloji gereksiz boyutta harcamalar yapılarak edinilmektedir. EİT'ye bağlılığını koparmayan ve bunu en iyi ve en ekonomik kullanan şirketler devamlılıklarını sağlayabileceklerdir. Üretimin ekonomik ölçekte yapılabilmesi, arıza istatistiklerinin

alınıp kalitenin arttırılması, re-engineering yapmak, satış anında bilgi alıp stok kontrol yapmak, vs. için hep bilgi teknolojilerinin kullanılması gerekmektedir. Bugüne kadar ucuz işgücü, enflasyonist politikalar, teşvikler gibi faktörlerin de yardımıyla ihracat yapmak mümkün olmuştur. Ancak bunlar uzun vadeli etkenler değildirler. Nitekim teşvikler artık kalkmaktadır. Maliyetleri düşürmek için EİT'yi verimli kullanmak artık bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu kullanımlarla ekonomik ölçeğin yakalanması gerekmektedir.

Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı planlanırken bunun bazı teknolojilerin uygulanmasıyla kısıtlı tutulmaması gerekir. Buna küresel mantıkla bakılarak, ulusal yapıyı kendi içinde ve uluslararası yapıyla bütünleştirmenin yolu aranmalıdır. Bu noktada da Türkiye'den en az orta boy bir-iki firmanın, servis sağlayıcı olarak çıkması gerekir. Uluslararası alanda iletişim servisi sağlayacak şirketlerin özellikle de Türki Cumhuriyetlerin varlığından kaynaklanan avantajı kullanarak çok büyümesi gerekmektedir.

Sabancı Holding

Yılmaz Akyol,

Bilgi Teknolojisi Danışmanı

ve

I-BİMSA Uluslararası İş, Bilgi ve Yönetim Sistemleri A.Ş.

Mustafa Atakay,

İşletim ve Teknik Destek Müdürü

Sabancı Holding'e bağlı bazı şirketler (Akbank, Bossa, vs.) bilgi teknolojileri uygulamalarına 1960'lı yılların başında başlamışlardır. 1970'li yıllarda ticari uygulamalarda, stok kontrolünde ve satış uygulamalarında bilgi teknolojileri uygulamaları başlamıştır. Ardından, bu şirketlerin tek tek kendi uygulamalarını geliştirmeleri yerine tek bir merkezden yürütülmesi için BİMSA kurulmuş (sonradan IBM'in katılımıyla I-BİMSA haline gelmiş) ve 1980'li yılların sonunda İstanbul,

Adana ve İzmit'te bulunan BİMSA merkezlerine, bu illerdeki bankacılık sektörü dışındaki Sabancı şirketleri bağlanmıştır. (Bankacılık sektörü AKNET ile bağlanmıştır.) 1990'larda yeni teknolojilerle çalışmalara devam edilmiş ve tüm Sabancı şirketlerinin bağlanması için strateji çalışması yapılmıştır. Şu anda da insan kaynakları ve genel muhasebe işlemleri merkezi olarak yürütülmektedir. Diğer konularda ise şirketler belirlenmiş olan strateji çerçevesinde serbest davranmaktadırlar. (Örneğin Macintosh kullanılmaması, stratejiyle belirlenmiştir.) Günümüzde EİT kullanılmadan şirketlerin varlıklarını sürdürmeleri mümkün değildir. EİT kullanılarak sağlanmak istenenler arasındaki öncelik sırası 'holding bünyesindeki şirketlerin iç iletişimi' başta olmak üzere, 'mal veya hizmet sağlayan tedarikçilerle iletişim', ve sonra da 'kamuyla iletişim' şeklindedir. I-BİMSA önümüzdeki 3-4 yıl içinde -altyapı problemleri aşılabilirse- Sabancı Holding'e bağlı şirketleri birbirleriyle, tedarikçileriyle ve bayileriyle gerekli ölçüde video konferanstan "e-business"a kadar her anlamda birbiriyle bağlayarak EİT'den en fazla verimin alınmasını planlamaktadır (ki şu anda tüm şirketler zaten birbirine bağlı durumdadır).

EİT kullanımında karşılaşılan sorunlar şunlardır: Gerekli olan hızlı iletişim, yetersiz altyapı sebebiyle sağlanamamaktadır. Mevcut bilgi alışverişi 64 Kilobitlik hatlarla yapılmaktadır ve bunlar artık yeterli olmamaktadır. (Örneğin I-BİMSA'nın Kasım 1997'de TT'ye yaptığı hat kapasitesi arttırımı başvurusu sonuçsuz kalmış. İzmit'te santralin PCM olduğu, kapasite arttırımı için TDM olması gerektiği; Adana'da TDM santral olmasına rağmen ilave bir kart gereksinimi olduğu ve o karta sahip olmadıkları belirtilmiş. Sorunu çözmek için I-BİMSA, TT'yle kanta geçip 'kullanıcı yatırımı' olarak gereksinim duyulan malzemeleri hibe etmek istemesine rağmen bu da TT tarafından kabul edilmemiş. İzmit-İstanbul arasında 2 Megabitlik bir hat çekme projesi de 'aradaki linklerde sorun olabilir' gerekçesiyle TT engeline takılmış.) Basit bir veri hattının bile TT'den alınıp kullanıma açılması ortalama olarak yaklaşık iki ay süre almaktadır. Mevcut hatlar da sürekli kesintiler ve problemler yüzünden güvenilir hizmet vermemektedir. Bu sebeple I-BİMSA İstanbul için bazı iletişimler için bile uydu bağlantısı yoluna gitmektedir. TT ile olan ilişkiler de bürokrasi fazlalığından ve TT'dan bilgi alma zorluğundan dolayı çok yavaş işlemektedir. TT, iletişim altyapısı konusunda çok hızlı adımlar atmalıdır, ancak yapı olarak bu çok mümkün olmadığından bir an önce özelleştirilmesi gerekmektedir. (Devlet kuruluşu olduğu için, örneğin ihale kurallarına uymak zorunluluğu gibi bürokratik kısıtlar TT'nin hızlı

çalışmasına engeldir). Bu yeni yapının da kamu tekeline “özel sektör tekeli”ne geçilmesini engelleyecek şekilde düzenlenmesi ve kontrol edilmesi gereklidir. Yasakçı olmayan, düzenlemeci bir denetçi kurul aracılığıyla bilgilerin formatları, içerikleri gibi öneriler de geliştirilmelidir. Bu kurulun politik ve siyasi etkilerden uzak olması gereklidir. Kurul, özel sektör temsilcileri, üniversiteler, iletişim hizmetini veren kuruluşların temsilcileri, kamu kuruluşları ve kullanıcı temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmalıdır.

TT’den kaynaklanmayan problemler de bulunmaktadır. Yabancı ortaklarla kurulan şirketlerde ortak şirketin getirdiği teknolojilere uyum problemi yaşanmaktadır. Eski sistem uygulamalarının boşa gitmemesi için uyumlu uygulamalar gerekmektedir. Bu, yumuşak bir geçiş gerektirmekte ve dolayısıyla uzun zaman almaktadır. Doğal olarak, bu sorun altyapılar düzelse bile engel olarak kalmaya devam edecektir.

Bilgi iletişimini düzenlemeyi hedef alan yasal düzenlemeler “yasaklama” olmamalı, standart koyma ve yön verme amacını gütmelidir. Örneğin TT’nin Tur-Net iletişim altyapısı dışındaki oluşumlara izin vermemesi gibi yasaklar yerine rekabeti teşvik edici düzenlemelere gidilmesi gerekir; düzenlemeler de geniş oluşumlu kurullar aracılığıyla olmalıdır. Ulusal bir enformasyon ağından verimli bir şekilde faydalanabilmesi için bilgi gizliliği ve bilgi saklamacılığında vazgeçilmelidir. Örneğin TT’nin telefon rehberini bile internete koymamasının sebebi bu temelde yatmaktadır. Kamu-Net, Ulakbim gibi ayrı yatırımlar yerine herkesin toptan yararlanacağı bir ağ olmalıdır. Bu ağ güvenilir ve hızlı iletişime olanak vermelidir.

EİT’nin elemanları olan donanım, yazılım ve iletişim’den ilk ikisini Sabancı grubu kendi içinde halledebilmektedir. İletişim ise TT tekelinde olduğu için holdingin kontrolü dışında kalmaktadır. Dünya genelinde de iletişim teknolojileri altyapısı devlet politikası olarak ele alınmaktadır. Bu durumda açıklığa kavuşması gereken problemler TT’nin özelleştirilip özelleştirilmeyeceği, özelleştirilirse iletişimle ilgilenen birden fazla kuruluş çıkıp çıkmayacağı ve altyapının ne olacağıdır (fiberoptik kablolar mı döşenecek, kablolu TV’lerin kablolarından mı yararlanılacak, uydu teknolojilerinden mi faydalanılacak, çıkabilecek yeni teknolojiler mi alınacak, vs).

Koç Holding Dayanıklı Tüketim Malları Grubu

Nesil Giray,

Genel Müdür Yardımcısı

ve

Koç Holding Tüketim Grubu

Ömer Özgür Çetinöglu,

Bilişim Teknolojileri Yöneticisi

Koç Holding'e bağlı şirketler Koç-Net vasıtasıyla birbirlerine bağlanmış durumdadır. Şu anda bayi ve servislerle de iletişim ağı kurulmaya çalışılmaktadır. Bağlantı şimdilik çevirmeli ağlar aracılığıyla kısmen sağlanmaktadır. Yurt içi ve dışı tedarikçilerin bir kısmıyla internet üzerinden iletişim kurulmaktadır. Ayrıca bağlantıların arttırılmasına devam edilmektedir. Karşılaşılan en önemli sorun bağlantıların çok yavaş ve sorunlu işliyor olmasıdır. Mevcut kiralık hatların kapasite arttırımı da çok pahalı olduğundan ekonomik olarak anlamlı çıkmamakta (bu noktada Türkiye'de hat ücretinin ABD'dekinin 50 katı civarında olduğu öne sürülmüştür), bazen de hat alınamamaktadır. 64 Kilobitlik bir hattın alımı için beklenilmesi gereken süre 6 aya kadar varmaktadır. Diğer sorunlar arasında finansman sorunları, insan kaynakları sorunları, standart eksikliği sorunları sayılabilir. Yönetim seviyesindeki insanların bir kısmı bile elektronik sistemlere yabancılık çekmektedir. Bazı mağazalar on-line bağlantıları olmasına rağmen konvansiyonel sistemleri yeğlemektedirler. Şirketler yazılım problemleriyle karşılaşmaktadırlar. Hazır paketler uyumlu olmamakta, program yazan kişiler de genelde sadece bilgisayar eğitimi almış olduklarından yetersiz kalmaktadırlar. Standardizasyon sorunu sıkça yaşanmaktadır. Örneğin bayi otomasyon projesi devam etmektedir, ancak bir arabanın satıcısı olan, aynı zamanda da sigorta temsilcisi olan bir bayi satış üzerine hem araç, hem de sigorta veri tabanını değiştirirken böyle bir standardizasyon problemi yaşamaktadır. Koç Grubu, iletişim standardını Koç-Net'e taşıma çalışmaları yapmaktadır.

EİT kullanımı üretim planlarının daha iyi yapılması ve stokların düşmesi, maliyetlerin düşmesi gibi sonuçlara yol açmaktadır. Örneğin Beko'da bu sistemlerin kullanımıyla ayda bir olan üretim planı sayısı ayda ikiye çıkmış, mal teslim süresi 20 günden 7

güne düşmüştür. Ayrıca Koç Grubundaki şirketlerin gerekli tüm personelinin yakın vadede internet bağlantıları ve tele-konferans olanağına kavuşmaları çalışmaları devam etmektedir. Tele-konferans için mevcut iletişim altyapısı yetersiz kalmaktadır.

EİT'nin muhtemel faydaları arasında en cazip görüneni tüketiciyle direk temas sağlamak, hatta sipariş almaktır. (Koç grubuna bağlı Migros buna kısmen başlamış durumdadır. Diğer şirketler şu anda İnternet'te sadece tanıtıcı bilgi verilmektedir, çünkü kullanıcı sayısının azlığı, teknolojik olarak şu anda da mümkün olan bu sistemi çok pahalı bir hale getirmektedir.) Burada ortaya çıkabilecek sorun tüketicilerin bu konuda eğitimsiz ve bilgisiz oluşudur. Ayrıca elektronik ticaret hukuku sorununun çözümlenmesi gerekmektedir. Genel bir güvenlik sorunu da her ne kadar şirketler tarafından nispeten çözülebilmekte ise de bu konuda caydırıcı cezai müeyyidelere ihtiyaç vardır. Marka tescilinin internet siteleri ile ilişkilendirmesi kanununun çıkması gereklidir. Fiziki altyapı sorununun rahatlamaı açısından kablolu TV şebekesinden faydalanmak düşünülmelidir. (Böylece tüketicilerin televizyonları aracılığıyla sisteme katılmaları sağlanabilir. Web-TV sistemi ile interaktif bilgilerle tüketici beklentileri daha iyi öğrenilebilir ve ürünler üzerindeki sorunların çözümü hızlandırılabilir.) İletişimde rekabetin sağlanabilmesi için TT mutlaka birden fazla şirketin yer alacağı şekilde özelleştirilmelidir. Bilgi bankaları kurulmalı, genel istatistik bilgileri bu bankalardan kolayca elde edilebilir olmalıdır. (Mevcut durumda örneğin Gümrükler Genel Müdürlüğü'nden ihtiyaç duyulan bilgiler aylar sonra alınabilmektedir. Kamu bilgilerine ulaşım genelde çok yavaş ve kötü standartlı olmaktadır.) Her kurumda Bilgi İşlem Merkezi kurulması gerekliliği vardır.

Dayanıklı tüketim mallarının penetrasyon oranları ve ortalama ürün yaşları incelendiğinde toplam pazarın büyüyeceği görülmektedir. Çekirdek ailedeki kişi sayısının azalıyor olması da yeni haneler ve yeni talep doğurmaktadır. Türkiye'nin önemli seviyede olan mevcut ihracatının (yan sanayiyle birlikte yıllık 1 Milyar Dolar civarı) da artması beklenmektedir, çünkü Avrupa'da şirketler genel olarak ekonomik ölçekte üretim yapamamaktadırlar. 20 yıl içinde Türkiye'de dayanıklı tüketim sektörünün tekstil sektörünü geçmesi beklenmektedir. Sanayi Odası ve İhracatçılar Birliği'nin hazırladığı, 20 yıl sonrasında Türkiye'deki sektörlerin ne duruma geleceğini tahmin etmek için büyüme trendlerini inceleyen, sektörlerin önündeki engelleri ele alan bir rapor bulunmaktadır. (Bu rapor görüşme anında temin

edilememiş, ancak TUENA projesi için bir kopyası istenmiştir.) Dayanıklı eşya sektörünü etkileyen en önemli etkenler Türkiye'nin genel ekonomisi ve gelir dağılımıdır. Yapılan çalışmalara göre Türkiye'de genel olarak ekonomi kötüye gitmeye başlayınca bundan en fazla (sırasıyla) inşaat, otomotiv ve dayanıklı eşya sektörleri etkilenmektedir.

Ardem Pişirici ve Isıtıcı Cihazlar Sanayii A.Ş.,

Ali H. Sümerval,

Genel Müdür Yardımcısı

Türkiye'nin ulusal enformasyon altyapısının bir projeye hazırlanması "ütopik" bir çalışmadır. Çünkü bu planın gerçekleşmesi için kamunun ve özel sektörün de bunun içinde rol alması gerekmektedir. Ayrıca bu planların değişen hükümetlerle de değişmeyeceği garanti edilemez. Devletin yapması gereken sadece son teknoloji ile iletişim ağlarını kurarak bunları kiraya vermektir.

Önümüzdeki 10 yıl içinde sektörün EİT'den beklediği öncelik daha çok müşterileri ile iletişimi geliştirmek yönündedir. Örneğin insanların televizyonları ile yapacağı internet bağlantısı aracılığıyla sipariş verebilmesi sektörün öncelikli istemidir. Yan sanayi ile bağlantılar gibi üretimsel konularda sektör zaten kendi kendine yetmek zorundadır, yoksa ayakta durması mümkün değildir.

Beyaz Eşya sektörünün durumu Türkiye'nin genel ekonomik durumuyla paralellik göstermektedir. Mali sorunlar öncelikle inşaat ve otomotiv sektöründe, ardından da beyaz eşya sektöründe ani duraklamalara yol açmaktadır. Sektörün karşılaştığı sorunlar mali sorunlar ve altyapı sorunları olarak özetlenebilir. Avrupa'da beyaz eşya üretiminin daha masraflı olmasından dolayı Türkiye'nin mevcut verimli yapısıyla rekabet avantajı ve büyük bir şansı vardır. Bunun aktive edilmesi için devletin mali desteği gerekmektedir. Elektrik sübvansiyonu, nakliye fiyatları kontrolü, beyaz eşya sektörünün öncelikli sektör olarak ele alınıp görünür destek verilmesi gibi müdahalelerin de yardımıyla Türkiye 10 yıl içinde beyaz eşya üretiminde Avrupa lideri olacaktır.

SONUÇ

TUENA Projesi Atyapı Planlaması Alt Paketi çalışmaları çerçevesinde sanayi sektöründen bazı temsilcilere yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçlar kısaca şöyle özetlenebilir. Her şeyden önce sanayinin tek bir resimle ifade edilemeyeceği, özellikle KOBİ'ler ile büyük şirketlerin bir çok alanda birbirinden farklı şikayetleri, beklentileri, öncelikleri, talepleri, engelleri ve planları oldukları gözlemlenmiştir. KOBİ'lerin sıkıntıları eğitimli eleman eksikliği, ekonomik problemler gibi çok temel noktalarda yoğunlaşmaktadır. Mevcut yapıları ile KOBİ'lerin çoğu EİT'den faydalanmak için yatırımlar yapmak bir yana, bu teknolojiler ile elde edebilecekleri faydaların, dahası uzun vadede EİT'den faydalanmamanın kendilerine getirebileceği zararların bile farkında değillerdir. Bu boşluğun doldurulması için profesyonel danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaşması gerekmektedir. Daha uzun vadede ise mutlaka “insana yatırım” politikasının izlenmesinin gerekliliği çeşitli yerlerde dile getirilmiştir.

Büyük ölçekli sanayi ise bu konuda son derece bilinçli davranmaktadır. EİT'nin getirdiği verimlilik artışının yarattığı maliyet düşüklüğu ve toplam kalite artışından yeterince faydalanılmaması halinde global rekabet ortamında varlıklarının tehlikeye gireceğinin farkında olan bu şirketler genelde kendi imkanları çerçevesinde yapılabileceklerin çoğu için adımlar atmakta, ancak yetersiz altyapı engeline takılmaktadırlar. Şikayetlerin odak noktası Türk Telekom olmaktadır. İstenilen hatların alınamaması, alınabilenlerin çok geç alınabilmesi ve hizmette meydana gelen hız ve kesinti problemleri bir çok projenin yürüyüşüne sekte vurmaktadır. Kamu tekeli olmanın getirdiği yapı ise hızlı çözümlerin elde edilmesini zor hale getirmektedir. İletişim tekelinin mutlaka kaldırılması yönünde görüş birliği vardır. Ancak bunun da siyasi etkilerden uzak, özel sektör temsilcileri, üniversiteler, iletişim hizmetini veren kuruluşların temsilcileri, kamu kuruluşları ve kullanıcı temsilcilerinin de katılımıyla oluşturulacak bir kurulun koordinasyonu ve sürekli kontrolü altında, mutlaka birden fazla işletici firmanın varlığı ve rekabeti ile yapılması gerekmektedir. Görüşülen bir çok kuruluş temsilcisi ağız birliği etmişçesine, aksi halde meydana

gelebilecek bir “özel sektör tekelinin kamu tekeline daha vahim sonuçlar doğuracağı” uyarısını dile getirmişlerdir. Bu kurulun yasaklayıcı olmayan ama düzenleyici kurallar koyması ve caydırıcı cezai yaptırımların varlığında bu kuralların uygulanışını takip etmesi büyük önem taşımaktadır. EİT kullanımında büyük rahatsızlık ve sorun yaratan standardizasyon eksikliğinin de bu veya benzeri bir kurul vasıtasıyla giderilmesi gerekmektedir.

EİT kullanımında genel öncelik sırası önce firmaların kendi bünyesindeki şirketlerle iç iletişimini, sonra mal veya hizmet sağlayan tedarikçilerle iletişimini, ve sonra da kamuya iletişimini sağlamak şeklindedir. Tele-konferans sistemi hemen hemen her firma tarafından öncelikli istekler arasında sayılmıştır, ancak mevcut fiziksel ve hukuksal altyapı buna olanak sağlamamaktadır. Kamuya iletişimin varacağı noktanın tüketicinin evden sipariş verebilme noktası olacağı açıkça gözükürken elektronik ticareti düzenleyen yasaların bulunmaması büyük sıkıntı yaratmaktadır. Evden bağlantının yaygın olabilmesi için web-tv sisteminin kullanılması, bunun için de kablolu TV’ler vasıtasıyla genişlemekte olan kablo altyapısından faydalanılması genel bir öneri olarak göze çarpmaktadır.

EİT’nin verimli kullanımı için önemli bir şart olan ulusal bilgi bankalarının yokluğu sanayiye olumsuz yönde etkilemektedir. Önemli istatistikler ya devlet kurumlarından konvansiyonel yollarla çok uzun zamanlarda ve zahmetli uğraşların sonucunda elde edilmekte, ya da firmalar daha az güvenilir ve daha masraflı olan ‘kendilerine gerekli istatistikleri kendileri hesaplama’ yoluna gitmektedirler. Ulusal boyuttaki bilgi dağınıklığı ve istatistik eksikliğinin giderilmesi için atılması gereken önemli bir adım da bilgi korumacılığı ve gizliliğinden mümkün olduğunca vazgeçmek olacaktır.

EİT’nin üç ayağını oluşturan donanım, yazılım ve iletişimden yazılım noktasında da problemler yaşanmaktadır. Bu sektörün desteklenmesi dışa bağımlılığın kontrol altında tutulabilmesi için çok faydalı olacaktır. Şu ana kadar genelde sektörel olarak uygulanmış olan teşvikler yerine Ar-Ge çalışmalarının teşvik edilmesi uzun vadede büyük faydalar sağlama potansiyeline sahiptir. Tüm bu önerilerin hayata geçirilmesi ayrı kaynaklardan ve plansız olarak değil, yine geniş katılımı hazırlanacak bir “iletişim master planı” çerçevesinde olmalıdır. Bu plan çerçevesinde teknolojisinin ne

olması gerektiği üzerinde anlaşılacak olan fiziksel altyapının bir an evvel hızlı, güvenilir, kesintisiz ve ucuz iletişimi sağlamak için devreye sokulması gereklidir.

Son söz olarak belirtmek gerekir ki, tüm olumsuzluklara rağmen Türk sanayisinin temsilcileri geleceğe olumlu bakmakta, ihracatlarında sürekli artış beklemekte, sektörlerinin 20 yıl içinde geleceği yeri bugünkünden çok daha ileride olarak öngörmektedirler.